

ARCHA

Křišťálová váza s cyrilometodějskými
motivy podle M. Alše - dar čs. biskupů
papeži Pavlu VI.

MNICHOV

9/10 - 1963

O B S A H

1100 let křesťanství	Felix Mikula
K pevnému bodu	Pavel Lesný
Congresus Historiae Slavicae Saliburgensis	Jaroslav Dresler
Acta Academiae Velehradensis	
V rámci cyrilometodějského jubilea	
Pozdravení Zdenku Rotreklovi	
Otřásající svědectví flámského misionáře .	Antonín Kratochvil
Na okraj Sicova filmu "Obklíčení"	
Ze Vzpomínek	Václav Láska
OKNA	

/Do rubriky OKNA přispěli: Přemysl Pitter, Jaroslav Dresler, Jan Pražák, Antonín Kratochvil, Jiří Svoboda, Josef Němeček, F. C. Štěrba/

ALPA - opora Vašeho zdraví!

Vzorek zdarma obdržíte v lékarnách nebo drogeriích - případně přímo od výrobce

ARCHA, literární revue československého exilu. Vydává Kulturní sekce Čs. uprchlického výboru v Německu. Rediguje dr. Antonín Kratochvil, odpovědný zástupce tisku: Josef Němeček. Grafická úprava Jaroslav Dresler. - Adresa vydavatele a redakce: Čs. Flüchtlingskomitee in Deutschland, 8 - München 13, Elisabeth Str. 34/III. Tisk: Zdenka Kubíčková, München 54, Moosacherstr. 100. Předplatné na 10 svazků Anchy činí DM 12.-

Prof. dr. Felix Mikula
(Mnichov)

1100 LET KŘESŤANSTVÍ

ÚVOD

Krajanům, kterým připadlo slavit cyrilometodějské jubileum daleko od Velehradu, domnělého či skutečného, chceme úvodem připomenout: Zeměpis a přesná dějepisná data jsou podřadnou hodnotou u historických osobností, které oslavujeme pro jejich ideovou přítomnost mezi námi. Z fyzické přítomnosti vždy zbude zakrátko jen holý dějinný fakt. Světci nebo jinak kulturně významné osobnosti jsou nejvíce přítomny všude tam, kde se nejvěrněji ctí jejich ideový odkaz.

Dále: Doba od příchodu soluňských bratří na Velkou Moravu a existence křesťanství v naší vlasti nevykazují přesně stejný počet let. Kdo však hodnotí pouze křesťanství vnitřní, ne částečné a vnější, ten oslavuje s příchodem svatých bratří současně i příchod křesťanství do naší vlasti.

Nadpis této úvahy neobsahuje tudíž omyl. "Křesťanstvím" chceme rozumět křesťanství plné. - Úvahu píšeme pro literární revui v přesvědčení, že plné křesťanství znamená i plné národní a kulturní bytí, především svým pojmem, ale částečně i empiricky, ve světle dějepisných dokladů o křesťanství živém i žitém.

I

HODNOTA A KŘESŤANSTVÍ

Nemůžeme počítat s tím, že všichni krajané budou souhlasit s naším vysokým hodnocením křesťanství nebo vůbec náboženství. Nebyli by všichni dnes ochotni začít budovat fyzické a kulturní bytí národa či lidstva na základech, které nejsou z tohoto světa. Snad budou alespoň ochotni vyslechnout některé důkazy naší these: snad v jubilejním roce alespoň zdravě zapochybují o oprávněnosti své skepse.

Kdo bude považovat za pouhou náhodu, že ze "sedmi divů světa" zrodilo se jich pět /pozoruhodná většina/ přímo z náboženských představ? Ostatní dva /babylonské zahrady a maják Pharos/ byly rovněž výtvozem duchů, kteří byli již zušlechtnění alespoň nějakou náboženskou ideou, dovedli se povznést poměrně vysoko nad zemi, dovedli se v myšlenkách pokochat i na slávě posmrtné, nebavilo je uplatňovat se pouze krátkodobě a primitivně "účelově". - Ostatně už lidé doby prehistorické nepovažovali malování na stěnách jeskyně za ztrátu času a energie, čistý duševní požitek nepovažovali za dětinství. Projevy vysloveně "náboženskými" naznačili pralidé ještě výrazněji, že cítili závislost na vyšší bytosti a že toužili po nesmrtelnosti. Proto také už oni tvořili duchovní čili kulturní hodnoty. Každá kultura vyrůstá, vědomě nebo podvědomě, z víry v nezničitelnost ducha nebo alespoň z touhy po nesmrtelnosti.

Plodem života je radost a ovocem radosti jsou činy. Nejprve se musí člověk ze života radovat, až potom začne tvořit. Život, kterému hrozí věčná smrt, není žádný život hned od začátku. Jediným lékem proti smrti je pak nesmrtelnost.

Představme si člověka na tonoucí lodi. Zda mu napadne myslet na to, z čeho bude "zítra" žít? Podobně bez víry v nesmrtelnost - alespoň podvědomě - nemá člověk chuti tvořit nehynoucí čili kulturní hodnoty. - Člověk si však nemůže prodloužit sám vlastní život zrovna tak, jako Dr. Prášil nemohl vytáhnout sám sebe, za vlastní cop, z močálu. Víra v nesmrtelnost může se spolehlivě a rozumně opřít pouze o víru v Absolutno. Bez Absolutna, které je zároveň neměnitelnou normou pravdy a dobra, zbyly by na světě pouze "náhodné skutečnosti"; nebyly by možné mravní závazky a hodnoty, platné vždy a všude. Byl by to život kulturní?

Snad jsme v zkratce dost jasně ukázali, že se náboženství a kultura vzájemně nejen prolínají, nýbrž i podmiňují. Náboženství má při tom prvenství bytostní, logické a časové.

Závislost svého bytí a svého štěstí na vyšší a absolutní bytosti uvědomují si jednotlivci i národy nejživelněji, kdykoliv jejich tuzemské vyhlídky klesnou na nulu. Uvažující hlavy na takové neblahé lekce čekat nemusí.

My však zde nechceme hodnotit pouze náboženství ve všeobecnosti, nýbrž náboženství našich národů, to jest křesťanství.

Někteří lidé zazlívají křesťanství nejvíce to, co si jiní na něm nejvíce cení. Křesťanství totiž nechce být pouze "jedno z mnoha náboženství". Kříž Kristův si činí nárok na spásu všeho lidstva na této planetě; křesťanství chce tak být náboženstvím světa a lidstva; ne proto, že je pro všechny ostatní tak dobře "vymysleli" a vybudovali někteří schopní jednotlivci; křesťanství zjevil jako nejlepší cestu k sobě. Ten, ke kterému se chce každý člověk svým náboženstvím dostat. - Z toho plyne: Křesťanství slibuje, že dá lidem nejvíce, že přivede každého člověka k nejvyšší možné dokonalosti; je proto dobré a nejlepší pro všechny lidi. / - Křesťanství tedy není formálně nějaký ústav pozemské kultury. Ke kulturnímu životu však přímo nutí, protože chce mít již na zemi člověka nejdokonalějšího podle normy nejpovolanější.

Křesťanství vytváří vyššího člověka. Tím však, že mění k lepšímu člověka, mění k lepšímu na zemi vše.

Člověka zušlechťuje křesťanství snad nejvíce tím, že mu zvěstuje něco nového, až tajemně radostného, o jeho důstojnosti a že mu jako specifickou cnost a vnější poznávací znamení ukládá lásku. - Povolání k nadzemskému a nadpřirozenému cíli mění důkladně pohled člověka na přítomnost; relativisuje všechny pozemské hodnoty. - Někomu se může zdát, že důsledný křesťan si nehledí dost pozemského života, především pozemského blahobytu. Nakonec se však musí svět vždy dovědět, že důsledné křesťanství dává i pozemskému životu nejdokonalejší proporce, nejpůvabnější obsah i formu, vyvolává, jiným slovem, nejutěšenější kulturní transformace.

Křesťanství se svou povahou rozlévá na celou šířku vnitřních možností člověka. Všechny je oživuje a aktivuje. Nikdy nebudou na světě lidé, kterým by křesťanství už nemělo co dát; křesťanství se nikdy "nepřežije".

Protože si křesťanství bere na starost celého člověka tak jak ho Bůh de facto stvořil, neohrožuje pozemské dějiny a kultury národů protipřirozenou jednostranností. Křesťanské

umění jako takové nemíní stavět pouze kostely; křesťanská literatura nechce psát pouze katechismy a modlitební knihy. Křesťan vždy bude ze všech nejlépe zachovávat šest dní "pracovních" /určených pro potřeby tohoto krátkého, ale mrzutě náročného života/ a pouze jeden "den ~~řádně~~"; i tento nebude dnem pouze výlučně náboženských úkonů, nýbrž i dnem zotavení pro další dny pracovní. - Poměr 1:6 měli by mít věřící veřejní pracovníci živě před očima.

Pomyslí si nejeden: V krásné theorii zaručuje křesťanství nejen blaženou věčnost, nýbrž i optimální rozvoj a rozkvět života na zemi; ale skutečnost? - Chyba by byla pouze na straně lidí, kdyby se tu theorie ještě nebyla stala praxí. "Vzduch je něco platný jen když se dýchá" a křesťanství, když se žije.

Je známo, že lidé jsou vždy o hodně horší než zákon, podle kterého se snaží žít. To platí i o křesťanském zákoně čili o křesťanské moudrosti života. - Jestli je lidstvu souzeno pobýt si na této planetě ještě statisíce let, jest křesťanství stejně teprve na prahu svých dějin a svých úspěchů. Nedá se také říci, že by už některý národ byl předvedl, co dovede produkovat křesťanství, uplatňované v tomto životě s vzornou důsledností.

V celku však dlužno říci: Křesťanství se nemusí stydět za své dosavadní kulturní dějiny. Jen neradi jim upírají jedinečnost i lidé, kteří se urputně zdráhají uznat křesťanství za universální a navždy platný zákon lidského života, kteří v křesťanství spatřují pouze jeden z kulturních fenoménů lidstva. - Naše vlast by například bez 1100 let křesťanství vypadala nanejvýš podobně jako Praha bez svatovítského dómu, bez Karlova mostu, bez stovek svých věží.

Za vděčné dědice cyrilometodějského odkazu měli by se tedy v tomto jubilejním roce znova považovat všichni příslušníci našich národů, ne pouze jednotlivci v příštím a běžném smyslu slova "věřící".

Lidé bez náboženské víry ať se přestanou domnívat, že bez víry "to jde" na světě také, nanejvýše trochu jinak, ale stejně dobře jako s vírou. Těžko by na to sháněli důkaz. Bez

víry u nás kulturně ještě nikdo asi nežil a nežije. Všichni se přiživují na kulturní atmosféře, která byla vytvořena křesťanstvím. - Motor dovede běžet dosti dlouho pouhou setrvačností. Podobně žije jednotlivec nebo celý národ, chtě-nechtě, "po křesťansky" ještě dlouho po tom, co v myšlenkách zaujal vůči křesťanství postoj negativní. - I společnost radikálně liberální nebo dokonce materialistická neodváží se dnes představit světu bez pojmu "čest", "pravda", "spravedlnost" a mnohých jiných, které jsou vypůjčeny z theistického slovníku, které bez víry v Absolutno nemají ani základ ani obsah.

Je nemožné konkrétně ilustrovat blahodárný vliv víry na všechny oblasti kulturního a národního bytí. - Výslovně však chceme ještě podotknout: Bez víry v Absolutno nemá jednotlivec nebo národ ani sílu k svobodě, odvahu dostat se z otroctví. Nejprve musí být člověk přesvědčený, že existuje někdo daleko větší a mocnější než nejmocnější vládce tohoto světa; až potom bude mít chuť a odvahu postavit se mu na odpor. Bez této víry vyjímá se odpor slabého vůči silnému velmi nesmyslně a nevolnictví se stává samozřejmou nezbytností.

II

ÚMYSLY KNÍŽETE ROSTISLAVA

Už kníže Rostislav, který r. 862 žádal v Cařihradě slovansky mluvící misionáře, byl si jasně vědom, že národní a kulturní hodnoty nejsou pouze náhodným produktem živého a integrálního křesťanství.

Žádost už svou povahou byla ostražitým, obranným i odvážným gestem proti germanisujícímu západnímu vlivu. Nemusíme se tu utíkat k dohadům, jak se častěji činí v historii pro nedostatek pramenů. Spolehlivě se zachovalo znění Rostislavovy žádosti v slovanském životopise Konstantina /Cyrila/ a v takzvané "Italské legendě", napsané latinsky. Oba prameny pocházejí ještě z 9. století.

Podle nich píše Rostislav císaři Michalovi:

"My, Slované, jsme lidé prostí: nemáme nikoho, kdo by nás poučil o veškeré pravdě a vysvětlil nám ji srozumitelně; pošli nám takového muže, který by dovedl ukázat lidu úplně víru, nařízení křesťanského zákona a cestu pravdy: nemáme učitele, který by dovedl vysvětlovat pravou víru v naší řeči, tak aby to i jiné země viděly a nás napodobovaly".

Z textu vysvítá, že Rostislav měl daleký kulturní, ba i politický rozhled. Můžeme právem u něho tušit kulturní a politickou koncepci nejen "velkomoravskou", nýbrž i "všeslovanskou".

Kulturní a národní dosah křesťanství zdůraznil i císař Michal v odpovědi Rostislavovi:

"Bůh jenž si přeje, aby každý člověk dospěl k poznání pravdy a usiloval o své povznesení, viděl tvoji víru a snahu; něco, co se stávalo pouze v dobách dávných, učinil Bůh ještě dnes; zjevil písmo ve vaší řeči, abyste i vy byli přičleneni k velkým národům, které velebí Boha vlastní řečí ... Posíláme vám tohoto bohabojného muže, velmi učeného filosofa. Přijmi tento dar, větší a vzácnější než zlato, stříbro, drahokam a veškeré pomíjející bohatství ..."

Jestli se dovedeme vžít do norem křesťanského středověku, přicházíme k závěru: Slovanický bohoslužebný jazyk vyžadoval pro sebe i samostatnou integrálně slovanskou hierarchii. Národní hierarchie mívala pak další významné aspekty: vedla k národnímu sjednocení a k politické autonomii, ne-li k úplné státní nezávislosti.

III

ÚMYSLY SOLUŇSKÝCH BRATRŮ

Musíme vzít vděčně na vědomí, že i svatí bratři měli kromě hodnot nadpřirozených zřetelně na paměti také národní a kulturní budoucnost našich národů.

Císař Michal zdůraznil Konstantinovi-Cyrilovi:

"Filosofe, musíš tam na Moravu jít ty. Tento úkol nemůže splnit nikdo jiný". Filosof odpověděl: "Ačkoliv jsem vyčerpaný a nemocen, půjdu tam rád, jestli mají písmo ve vlastní řeči".

Pohanští Slované však žádné písmo neměli. Pokud jde o

duchovou kulturu, vyjímají se vůbec chudě po boku nejen Řeků a Římanů, nýbrž i početných jiných starověkých národů, které už dávno před Kristem psaly a budovaly kulturní pomníky, které monumentálností nikdy nepřestanou udivovat. - Později, v silné konkurenci křesťanské kultury latinské a řecké, už patrně chyběla naším předkům i odvaha pokoušet se o nějaké nové písmo vlastní. Nejvzdělanější jednotlivci, kteří se naučili psát, psali patrně nejen cizím písmem, nýbrž i cizím jazykem. Bylo úžasně těžké vtěsnat hláskovou škálu jazyka slovanského do abecedy, která byla utvořena pro hláskovou škálu latinskou nebo řeckou. Moderní jazyky to činí, ale musí se pak hodně dlouho učit číst to, co napsaly. Např. v angličtině je pro "a" osm výslovností, pro "e" šest; různě se čte v moderních jazycích "c", "r", "s", "z" atd.

Rozhodně musíme zdůraznit: Soluňští bratři už tím, že zavedli slovanské písmo, konservovali i slovanský jazyk. Je možné, že by to byl později a ještě zavčas učinil i někdo jiný, ale faktická zásluha patří jim.

Vlastní písmo a literární jazyk považovali sami bratři za dar vzácný, přímo za dar Boží. Proto se také nejprve modlili k Bohu, aby byl nápomocný jejich snaze o vytvoření slovanského písma a slovanské gramatiky. "Když uslyšeli velké slovo /t.j. rozkaz císaře/, začali se modlit spolu se svými druhy. Tu zjevil Bůh Filosofovi slovanské písmo. Ihned sestavil písmeny a slova a odebral se s Metodějem na Moravu ..."

Bratři obhajovali se zánícením a též s velkým úspěchem slovanský jazyk jako dar Boží také roku 868 v Římě před papežem Hadrianem II. a před římským vysokým duchovenstvem.

Povolání filologové uznávají, že soluňští bratři s pozoruhodným úspěchem v krátké době zdolali dílo mimořádně obtížné. - Jak známo, povýšili na "spisovný" jazyk všech Slovanů dialekt z okolí Soluně. Císař Michal, když posílal bratry na Moravu, argumentoval: "Jste přece Thesaloničané a všichni Thesaloničané dovedou hovořit slovansky ..."

odchod do neznáma nebyly ještě celou obětí, kterou přinesla láska svatých bratří naší národní a kulturní existenci. Jak víme, jejich utrpení pro šlechtivé dílo už nikdy v jejich životě nepřestalo. Snášeli nepochopení, podezírání, potupu morální a Metod věru i potupu fyzickou, t. j. žalařování a bití. Všechno to tušili bratři - alespoň částečně - už předem. Přesto se však roku 863 vydali na cestu k naším předkům.

IV

CYRILOMETODĚJSKÝ ODKAZ V DOBĚ DÁVNĚJŠÍ

Nemůžeme se teď pustit do obtížné historicko-filosofické otázky, jaký je "smysl dějin" našich národů. Z vědeckých pracovníků stejně přiznával každý, že náboženství bylo vždy mimořádně význačným nebo nejvýznačnějším činitelem ve všech projevech kulturně-národních nebo i politicko-národních. Nedá se nic jiného ani očekávat. Naši předkové byli nábožní. Kdo však je nábožný skutečně, považuje náboženství za hodnotu nejvyšší a centrální.

Náboženské, kulturní a národní vědomí našich předků nikdy nepřestalo být "cyrilometodějské". Přítomná doba o tom částečně neví a částečně nechce tomu ani věřit. Jde-li však o staleté kulturní a národní tradice, musí v pravé demokracii obdržet hlas i mrtví.

Nebylo by možné zachytit empiricky všechny "drobné" účinky cyrilometodějského odkazu na naše celkové dějiny. - Jak dovede ovlivňovat celý život svého okolí např. každý kostel, každá kaple, každá píseň, každý obraz ... Naše národy pak měly brzy po kristianisaci v každé osadě nějakou svatyni a vroucnými chorály vyjadřovaly od začátku i city náboženské i odhodlaně národní sebevědomí.

V kostelích se vždy budovala národní jednota už proto, že tam mizely společenské a politické rozdíly. Podobně jako v kostele stáli všichni příslušníci národa vždy věrně a bez rozdílu pospolu kolem památky svatého Cyrila a Metoděje, úplně podle přání bratří samotných.

Památka svatých věrozvěstů politickými katastrofami silně utrpěla brzy po smrti arcibiskupa Metoděje na "Velehradě" /r.885/, nikdy však nepřestala žít a působit úplně; vždy byla pocítována také kulturně, národně i státně-politicky.

Bez přerušení se zachoval cyrilometodějský kult alespoň na nynější Moravě. Zamysleme se nad několika historickými doklady.

Roku 1063 bylo založeno biskupství v Olomouci s přímým odůvodněním, že vlastně bylo na Moravě jen obnoveno to, co tam bylo před dvěstě lety, v době cyrilometodějské. Olomoučtí biskupové při určování pořadí počítali svatého Metoděje za svého předchůdce. /Pro neúplnou znalost historie považovali nejprve za předchůdce i Cyrila, který zemřel r. 869 v Římě pouze s kněžským svěcením./

Olomouc zůstala centrem cyrilometodějské úcty, i když byl r. 1198 založen nynější Velehrad, t.j. jeho klášter a chrám. /Původním nositelem jména "Velehrad" bylo však nynější Staré Město u Uherského Hradiště/.

Roku 1268 žádal Přemysl Otakar II. o povýšení olomouckého biskupství na arcibiskupství. I on se výslovně odvolával na cyrilometodějskou tradici.

Roku 1400 prohlašuje biskup Jan Mráz soluňské bratry za zemské patrony. /V Čechách se tak stalo až kolem roku 1650, protože země měla více světců vlastní krve/.

Roku 1579 požádal biskup Stanislav Pavlovský papeže Řehoře XIII., aby ostatky sv. Cyrila byly převezeny z Říma do Olomouce. Papež tehdy žádosti nevyhověl. Žádost olomouckých biskupů se opakovala častěji. Konečně r. 1881 daroval Lev XIII. jejich residenčnímu chrámu sv. Václava alespoň část ostatků sv. Cyrila.

Nejstarší zmínka o svátku svatých bratří je v Olomouckém misale přibližně z roku 1360. Svátek se slavil 9. března.

Roku 1371 - 72 dal Karel IV. vybudovat v Praze pro slovanské benediktiny /povolal je z Charvatska/ známý klášter Emauzy. Klášter byl zasvěcen také památce soluňských bratří. Jeho název zněl: Opatský chrám Matky Boží a svatých

patronů slovanských, Jeronyma /narodil se v Dalmácii, proto ho někteří mylně považovali i za Slovana/, Cyrila i Metoděje, Vojtěcha a Prokopa.

Lidé si obyčejně uvědomují nutnost a přítomnost Boha nejvíce, když se Bůh zdá nejvzdálenejší, to je v neštěstí nebo nebezpečí. - Analogicky bývala i úcta soluňských bratří v národě intenzivnější v dobách zkoušky a národního nebezpečí.

Cyrilometodějská úcta měla zřetelný národně-kulturní dosah především zásluhou uvědomělých kněží. Nedbajíce na historický vývoj několika staletí, mluvili se zápalem o "slovanském národě" a o "slovanském jazyku" jako před staletími Cyril a Metod.

Slovák Daniel Horčíčka /Sinapius/, evangelický kazatel v Levoči, r. 1678 ve svém "Neoforum latino-slavonicum" praví, že náš jazyk je nejstarší a nejrozšířenější; mluví prý se jím od moře Adrijského až po Kaspické ...

Jezuita Bohuslav Balbín /1621-1688/ ve svém slavném "Spise na obranu jazyka slovanského, zvláště pak českého" spatřuje v cyrilometodějské slovanské liturgii "velký doklad chvály" pro jazyk slovanský.

Moravský farář Jan Jiří Středovský /1679-1713/ v apologii, podobné Balbínově, píše o slovanském liturgickém jazyku: "... neméně slavné je pro Moravany, že dosáhli této slavné výsady přičiněním sv. Cyrila a Metoděje, věrozvěstů a arcibiskupů /sic/ moravských". Citáty jsou jen zlomkem z řady dokladů, starších i novějších.

V

CYRILOMETODĚJSKÝ ODKAZ V DOBĚ NOVĚJŠÍ

Lidé bez společných dějintěžko vybudují společný "státní domov" na spolehlivých základech. Buďme vděční svatým bratřím i za to, že oni sami považovali naše praotce, na východ i na západ od řeky Moravy, za tytéž "Moravany", za tyž "slovanský lid". Buďme svatým bratřím vděční rovněž za to, že právě v minulém století jejich úcta budila u našich národů

vědomí spolupatříčnosti a sounáležitosti a nepřímou pomáhala připravovat je na společný státní útvar v století následujícím.

Horliví cyrilometodějští ctitelé cítili v minulém století velmi horoucně "všeslovansky", tím spíše pak "československy".

Velkým datem byl pro české země a též pro uvědomělé Slováky rok 1863, tisícileté cyrilometodějské jubileum.

Moravský farář Václav Kosmák, autor "Kukátek", zažil jubilejní rok ještě jako seminarista. Později líčí v jednom "Kukátku" své vzpomínky: „Na Velehrad putovali poutníci ze všech končin slovanských, s nadšením zpívající píseň Křížkovského "Ejhle svatý Velehrad již září". Kdejaká škola, kdejaký kostel, všude se písní učili ... Nadšení pro myšlenku cyrilometodějskou bylo všeobecné, nejen u kněží, nejen u zbožných venkovanů a věřících vzdělanců, ale u všech Slovánů. Tenkrát platilo: svaté naše apoštoly ctíti a Slovanem býti jedno. Proto se hrnul k Velehradu kdekdo, ba až z dalekého Ruska poslali tam zlatou lampu ..."

"Všeslovanská" je dokonce i encyklika "Grande munus", kterou r. 1880 papež Lev XIII. rozšířil svátek svatých bratří na celou Církev. /Datem byl pro celou Církev 5. červenec; roku 1897 byl svátek přeložen, kvůli novému světcovi, na 7. červenec, změna se však netýkala zemí českých/ -

Encyklika hovoří o "Slavoniae populi", t. j. "národy Slavie" /Němci překládali "slavisches Völk" nebo "slavisches Völkerschaften"/, - Svatí bratři byli "Slavoniae magistri" /"Lehrmeister der Slaven"/. - Encyklika se v dlouhém životopise bratří zmiňuje o každém slovanském národě jednotlivě. Z omezitelnosti se výslovně nezmiňuje o Slovácích. Nepřímou tím upozorňuje na opravdu svízelnou národní situaci Slováků v tehdejšíma Maďarsku.

Rovněž liturgické hymny, které se dostaly do kněžských breviářů, jsou stilizovány "všeslovansky". Biskupové a kněží celého světa čtou tedy rok co rok, že svatí bratři jsou "duplex column decusque Slavicae gentis" /dvojsloup a okrasa slovanského národa/, "Lux decora Patriae Slavicae amica" /"světlo, jež bylo na ozdobu vlasti a slovanským národům k blahu"/.

Mešní modlitba, kterou se modlí rok co rok věřící všech světadílů, velebí Boha, "jenž národy Slávie /Slavoniae gentes/ skrze blažené vyznavače a velekněze Cyrila a Metoděje přivedl k uznání svého jména".

V blízkosti cyrilometodějského milenia vzniklo v naší vlasti i více významných cyrilometodějských svatyní, oltářů a pomníků. Karlínský chrám byl dokončen roku 1863. Na jeho umělecké výzdobě pracoval např. Josef Mánes. - Bělostné sousoší z cararského mramoru v Týnském chrámě je z roku 1846. Zakoupil je císař Ferdinand V. - Dokonce i votivní chrám /"Votivkirche"/ ve Vídni dostal umělecké cyrilometodějské okno. - Od roku 1850 do konce století bylo na Moravě zasvěceno svatým bratřím asi 25 farních kostelů. - Slováci cyrilometodějské svatyně ve své vlasti dost dobře budovat nemohli. I vynahradili to svatým bratřím slovenští emigranti v Americe. Postavili si tam cyrilo-metodějských kostelů více než krajané z českých zemí.

V minulém století se v laických vlasteneckých kruzích už hodně rozmohl náboženský indiferentismus; náboženství nebylo pocíťováno jako cenný majetek všenárodní a přenechávalo se spíše "příslušným místům". "Cyrilometodějství" přesto v určité formě působilo ve všech vrstvách národa. Jeho jménem byli liberálové /např. K. Sladkovský/ pro spojení všech Slovanů v pravoslaví. /Masaryk tyto snahy v "České otázce" odsoudil/. Staročeši byli pro společný východní obřad /např. L. Rieger/. - Věřící vlastenci však začali přestavovat pravý "unionismus", usilující o novém spojení slovanských národů v jediném společenství Kristově, jak si to přáli Solunští bratři.

Zejména nynější Velehrad se stal významným místem nejen pro cyrilometodějské poutě /hlavně roku 1885, ve výročí smrti sv. Metoděje, přišlo na Velehrad hodně poutníků i ze Slovenska/, nýbrž i pro kongresy věřících vlastenců z českých zemí i ze Slovenska. Po roku 1918 se toto velehradské hnutí rozšířilo. V církevních dějinách jistě se dočkají zvláštního ocenění velehradské "unionistické kongresy", které se začaly pořádat zásluhou Dr. Cyrila A. Stojana, pozdějšího olomouckého arcibiskupa.

Vzpomeňme ještě, že sousoší svatých bratří na Karlově mostě bylo postaveno k 20. výročí Republiky. Sousoší je dílem prof. Karla Dvořáka. Znázorňuje svaté bratry, jak učí a křtí Čechy i Slováky.

VI

ZÁVĚR

Neoslavujeme letos svaté bratry pouze z jakéhosi přinucení, protože se podle platného kalendáře náhodou píše rok 1963. Mimořádné události dělají si samy svůj vlastní kalendář. Ať je nám tento rok památným ne pouze tím, co se stalo dávno a bez nás, nýbrž ať se stane památným i tím, co se stane v něm a naším přičiněním.

S okázalou důvěrou svěřme znovu svatým bratřím své národní a kulturní osudy. Jejich památka a jejich odkaz má se napříště zaskvíti v našem národním životě a v našem kulturním snažení jasněji než doposud. - Společná oslava apoštolů našeho křesťanství, kterým byli všichni naši předkové stejně drazí a kteří by měli proto být oběma naším národům stejně drazí, jistě nám vleje novou sílu a odvahu také k překonání různých překážek společného soužití.

Stalo se tak na manifestační cyrilometodějské pouti krajanu ze všech končin světa, v Římě v červenci.

PO UZÁVĚRCE:

Dne 5. října přinesly všechny západní tiskové agentury zprávu ČTK podle které byl prof. dr. Josef Beran, třiatřicátý arcibiskup pražský propuštěn po 14 letech věznění na svobodu. Zároveň s ním byl propuštěn brněnský biskup prof. dr. Josef Skoupý, který rovněž bez soudu byl komunistickou justici vězněn 14 let. Krátce na to měli být propuštěni biskupové J. Vojtašák, St. Zela a Lad. Hlad. Dominantní otázkou ovšem zůstává budou-li moci zastávat své vysoké funkce. K případu dr. Berana a k případu protestních akcí pořádaných mezinárodními spisovatelskými organizacemi - např. PEN-Clubem - proti jeho věznění se vrátíme v příštím čísle.

Red.

Prof. dr. Pavel Lesný
(Benevento)

K PEVNÉMU BODU

Duchovní a metafyzický neklid moderního člověka našel své podobenství v básnickém přepracování homerovské postavy Odysea /viz Joyce/. Básníci, dramaturgové a výtvarní umělci vidí v osudu neklidného Řeka platný symbol lidské existence. Vrací se k němu i český exilový básník Jiří Kavka ve své poemě *Plavba* /Vydalá edice Lucernička v Mnichově 1962/.

Neobyčejně ukázněnou a vybranou řečí český básník, exulant a zbloudilec v moři národů, rýsuje své vidiny a své básnické intuice lidského života podle odyseovského vzorce. Člověk-Odyseus je bludným poutníkem své vlastní pravdy, svého nitra a své zapomenuté tváře. Staví si příbytky z denního světla a z hvězdných nocí. Nemá čas ani místo, kde by si připevnil zrcadlo, kde by poznal sám sebe a rozluštil jinotaje svého neklidného a tuláckého srdce. Opojný tanec v kruhu, jako řecké pojetí dějin s věčným návratem, toulání po vesmíru pro radost ze svobody a pro rozkoš tuláctví se někde na dně lidského osudu rozlamují ve dvě jako skořápka. Někde v hloubce lidské bytosti obživuje neustále palčivá jizva zraněné touhy prahnoucí zpět "k bodu, z kterého vyšel". Osud Odyseův se pne jako oblouk mezi Kalypsíným ostrovem Oggygiou a Pénolopinou Ithakou; je jako neklidné, burácející moře v odlivu a v přílivu mezi dvěma břehy, Oggygia "posvátná svým stářím", pohostinná jako těšící políbek, ze smutku zrozená, skutečnost ve snu. Ithaka, pevnina stvořená jenom v žízni, hřbitov zpěvných ptáků. Dva světy, dva sobě cizí póly, tentýž a dvojnásobný sen: Kalypso a Pénélopé. Život je utkán z hodin mlhy, zaříkaděl, z hodin plachet navrácejících se plavců, z hodin stříbra stékajícího po chladnoucí pleti vzpomínek, které se náhle stávají skutečnější, vábivější a tíživější, když už nejsou. Čas z hodin šera, samoty a snu, v nichž splývá neoddelitelně minulé s příštím. Šero osamoceního života je jako kouzelná moc proměňující radosti a bolesti nashromážděné v životním ranci tulákově - v něco co tušíme, ale co neznáme.

Čas je též utlučen z hodin štítu, které nám brání v pohledu vpřed a vzad. Hledající odyseovská myšlenka naráží stále svou přídíl jen na štíty vln; s žalem v srdci odkrývá žal přesahující srdce smrtelníků, věčný žal Boží. Dobrodružstvím absolutna nakažený plavec opouští vždy něco nepodstatného, co nedovedlo zahojit jeho duši věčnem raněnou. Žádná pozemská Oggygia krásnější jak květ, lehčí jak šepot vánku, sladká jako Kalypso ... není s to zachovat to nevýslovné na dně našich snů, - není s to dát uzrát vidění odvčkého Odysea.

Kavka prožívá s úžasnou básnickou citlivostí toto uštknutí absolutnem a nejistotou lidského bytí ve svých podobenstvích, jimiž jako každý ryzí básník se pokouší zajmout pro sebe právě to, co je za štíty vln, za mlhou přeludů, za clonou snu a za mnohostí zděděných slov. Něco se v člověku stále a živelně a dravě brání proti skeptickému pocitu, který našeptává opět naší generaci, že všech - no bylo a je marné, že lidský pohled nepronikl za hvězdy, že všechna poesie byla a bude jen bláhovým zkypaním neklidné krve a jejich solí. Vždy nový Odyseus se vrací, třeba po tisíciletích, raněn touž touhou a nadějí, natruc všemu chladu a šedi básnických zkušeností minulosti. Opět chce dobýt něco z tajemství vidin, "jež nestvořili jsme, jež byly v nás" od věků. Ani dnešní Odyseus se nevyhne poslednímu a konečnému dobrodružství času: smrti. Ve svém nezkrotně bouřlivém a lehkomyslném mládí přijal její výzvu; a nakonec přece musí pokorně přiznat, že prohrál sázku. "Otvírá smrt - ptá se Kavka - anebo uzamyká?" Postavit se poslednímu nebezpečí tváří v tvář už nelze na nejistém a neklidném moři, na zrádných vlnách pohybu. I on, tulák a plavec celým srdcem, touží nyní po pevném bodě, aby mohl přijmout smrt ne jako nutnost nýbrž jako dar. Za smrtí je onen břeh, "poslední či žádný", opakuje si poslední otázku v hodinách vražed ten, který

"víno neznáma hledal... v hroznech,
hroznech divokých daleko od cest,
on plachý, divoký,
neodpovědný, smutný, slabý, sám ..."

a který odmítal

vzdorovitě odpověď nabízenou mluvčími mnoha bohů, odpověď

"hotovou, jasnou, příliš beze zbytku" pro svou touhu. A nyní dělá počty svých odyseovských vzpour proti "jasným odpovědím" a za osamělé dobytí posledního tajemství lidské existence. A shledává výtěžek levný, smutný, horký; zpěv sirén, Pénéloπέ, mnohost svého bytí, hledání marností, nějaký laciný vavřík snadného vítězství a exil. Nakonec zbaven všech zbytečných nánosů a lživých stínů, objevuje poslední v nejisté jistotě tušený věčný smysl moře.

Moře jej, tuláka a plavce, přitahovalo svou dramatickou písni, operní hudbou nebezpečných vln, zásvitem, zásvitem svých přístavů, již předem opuštěných, začarovanými obrazy prchavých lásek. Všechna prchavá a nestála marnost pohybu vyslovuje jen jedno a jediné slovo, že kdesi za časem a prostorem, za dálkami moří a hvězd je Bůh - tak daleko lidskému zraku, že skoro není.

Jiří Kavka vyslovil s obdivuhodnou hloubkou tragicky odyseovský neklid moderního člověka, který lehkomyšlně opustí svou rodnou Ithaku - Církev a hledá marnost ve válce, u děvek Tróje, o nestálé Kalypso, u lstivé Kirké, v touze po dobrodružství a po hledání pro hledání. Je si jist svou technickou inteligencí a řeckou vychytralostí koketuje svým mládím ducha, chvástá se jako mladíček, vyzývá i smrt; hází přes palubu poslední otázky své existence jako zbytečnou přítež své lehké lodice, jako prsten svého smutného vdovství. Ale moře, hluboké, moudré, tvrdé a tajemné mu jej vrací zpět, jemu plavci a hráči, neboť je NIKDO a přece dychtí BÝT. Miloval vrátké, zrádné a měnlivé mlhy. A přece neutišil svou touhu stále drásavější po pevném bodě. Žízeň dokazuje existenci vody. Neklid moře dokazuje nutnost pevného břehu. Církev se stává opět dobrodružstvím pro Odysea budoucnosti. Církev je Ithaka obklopená mořem neklidu dějin; je to pevný a klidný bod, který si musí člověk v nejistotě, úzkosti, naději a bolesti znovu a opět vydobývat. Je to síť ponořená do hlubin, je to takový odhad, ale odhad Boží a ten jediný platí pro bouřlivé plavby.

Úrůvky z "Plavby" jsme přinesli
v "Arše" č. 2, 16 (1962).

CONGRESUS HISTORIAE SLAVICAE SALIBURGENSIS

Latinským projevem zahájil dne 12. července v aule university v Solnohradě profesor dr. Hugo Hantsch mezinárodní kongres slavistů na počest jedenáctistého výročí příchodu svatých Cyrila a Metoděje na Velkou Moravu.

Je to až překvapující, s jakým ohlasem a s jakou jednomyslností se letos v mnoha a mnoha zemích Západu i Východu připomínají naši národní světci Cyril a Metoděj, kteří před jedenácti sty lety přinesli na Velkou Moravu slovanské písmo a slovanskou bohoslužbu, utužili a dovršili pokřesťanštění našich předků a uskutečnili na naši půdě první duchovní a kulturní syntézu západních i východních myšlenek. Cyril a Metoděj se oslavují nejen u nás, ale právě tak v Bulharsku jako ve Spojených Státech, v Moskvě jako v Kanadě, v Rakousku, v západním Německu a v mnoha dalších zemích. UNESCO napočítalo, že se cyrilometodějské oslavy, kongresy, poutě a jiné podniky budou konat celkem ve více než sto deseti státech na celém světě. Jistě se tak neděje z pouhé zdvořilosti. V dějinách duchovní Evropy zaujímají totiž svatí Cyril a Metoděj jedno z klíčových míst. Pomohli pootočit kola dějin o velký kus vpřed.

Jestliže k jednomu z nejvýznamnějších cyrilometodějských podniku letošního jubilejního roku došlo v Solnohradě, nestalo se tak náhodou. Solnohrad, známý v naší době jako jedno z měst Mozartových a jako sídlo jednoho z nejlepších a nejstarších hudebních a uměleckých festivalů, byl v raném středověku metropolí karolinské východní marky a střediskem zprvu tak zvané iroskotské misie a poté karolinských misionářů, kteří působili mezi Slovy a kočovnými Avary na našem území. Tak naše země patřily před příchodem Cyrila a Metoděje k solnohradskému arcibiskupství a území Čech bylo později církevně ještě krátký čas spravováno z bavorského Pasova. Když byl roku 798 Solnohrad povýšen na arcibiskupství a stal se metropolí bavorské církve, hranice jeho

diecéze zahrnovaly Bavorsko, dnešní Rakousko, Čechy, Moravu a Slovensko, maďarskou Panonii a Slovinsko. Proto je volba Solnohradu jako místa tohoto mezinárodního kongresu jistě oprávněná. Ukázalo se však, že tato volba byla správná též politicky, protože neutrální půda Rakouska umožnila, aby se tu k vědeckému dialogu sešli jak vědci z komunistických zemí, tak také exulanté. Tak pestrá společnost by se dnes nemohla sejít ani v Moskvě ani v Praze, kam by mnozí z účastníků nedostali visum a jiní odmítají jet ze zcela zásadních důvodů. Mnozí západní slavisté zdůrazňují, že do východní Evropy pod komunistickou vládou nikdy nepojedou. Volbou Solnohradu se tyto námitky a starosti odstranily.

Co bylo cílem a smyslem tohoto kongresu, odmyslíme-li si jeho slavnostní rámec; daný letošním jubileem? Dá se říci, že jako u každého vědeckého kongresu šlo o bilanci a výhledy. O jakousi inventuru vědeckých poznatků, které máme o době Cyrila a Metoděje, o prověrku těchto poznatků v lučavce objektivní vědecké pravdy a o výhledy na nejbližší úkoly. Více tento kongres dosáhnout nemohl. Na Západě, kde je věda svobodná, se bádání nedá ani centrálně řídit ani ústředně plánovat. Velký význam měla především osobní setkání různých vědců. Tak zvláště pro některé mladší české a slovenské pracovníky z domova měl kongres proto tak velký význam, že se zde po prvé sešli nejen s vědci zahraničními, ale i s naším nejvýznačnějším byzantologem, bývalým profesorem theologické fakulty Karlovy university Františkem Dvorníkem, který žije už čtvrt století na Západě a působí nyní na slavné Harvardské universitě ve Spojených Státech.

K československé delegaci patřili jazykozpytci profesor Bohuslav Havránek, který promluvil o významu Cyrila a Metoděje pro začátky psané literatury na Velké Moravě, a profesor Karel Horálek, referující k otázce latinského vlivu na staroslovanské biblické překlady. Z řad našich muzikologů do Solnohradu přijel profesor Jan Racek, který pohovořil o nejstarší české náboženské písni "Hospodyne pomiluj ny". Naproti tomu se kongresu nezúčastnil docent doktor Bohumír Štědroň, který měl přednášet o Janáčkově Glagolské mši. Československá archeologie byla zastoupena doktorem Antonem Točíkem z Nitry a profesorem Josefem Poulíkem z Brna.

Zdá se, že vědecky nejúspěšněji v Solnohradě vystoupil právě Poulík, který shrnul své nálezy na jižní Moravě, kde až dosud odkryl základy jedenácti kostelů z devátého století, z doby před i po příchodu Cyrila a Metoděje na Velkou Moravu, dále mnoho hrobů, ozdob, křížů a podobně. Pro budoucí obraz Velké Moravy budou mít tyto objevy patrně rozhodující význam.

Poulík i Točík doprovodili své přednášky četnými dia-
pozitivy a Poulík seznámil kongres zčásti s materiálem, kter-
ý doposud vědecky nepublikoval. V empóře solnohradského
dómu byla v souvislosti s kongresem otevřena výstava "Me-
tropole Solnohrad, Bavorsko a Slované v osmém a devátém
století", kde byly vystaveny četné fotografie Poulíkových ob-
jevů. A při zahájení měl profesor Poulík příležitost vysvětlit
svou vědeckou metodu solnohradskému arcibiskupovi, doktoru
Rohracherovi a jiným církevním hodnostářům. Bezpochyby
patří dnes archeologie k nejúspěšnějším duchovědným disci-
plinám v Československu. Je tomu tak proto, že se opírá o
konkrétní, hmotný vědecký materiál a že v ní není místa pro
marxistický ilusionismus. Kromě toho se zdá, že se jak v
Československu tak v jiných komunistických zemích uchýlili k
archeologii pracovníci, kteří by za normálních okolností mož-
ná pracovali v jiných oborech. Dnes má archeologie tu výho-
du, že je tak říkajíc politicky neutrální, skoro jako fyzika ne-
bo lékařství.

Solnohradský kongres nepatřil ovšem jen archeologům
a cyrilometodějská problematika se na něm probírala z nej-
různějších perspektiv. Hovořilo se o stycích Solnohradu s
Polskem v raném středověku, odborníci informovali o stavu
středoevropského bádání v Americe, pojednávalo se o otáz-
kách dějin hudby a výtvarných umění, o problémech jazyko-
vědných a mnoha jiných. Literatura, pojednávající o době Cy-
rila a Metoděje je dnes tak obsáhlá, komplikovaná a rozvět-
vená, že sotva existuje vědec, který by ji celou znal. Zají-
mavé je, že významné příspěvky této literatury pocházejí v
poslední době též z našeho exilu. Tak docent Dr. Zdeněk Dit-
trich z university v Utrechtu vydal nedávno o "Počátcích
křesťanství na Velké Moravě" rozsáhlou anglickou práci a ny-
ní má v tisku holandskou publikaci o dějinách Slovanů od nej-
starších dob po středověk. Také Dittrich byl v Solnohradě,

kde hovořil o poměru svatého Metoděje ke knížeti Svatoplukovi. Též jiné národní exily byly na kongresu zastoupeny. Tak exulant dr. Thomas von Bogyay z maďarského institutu v Mnichově promluvil na téma "Problémy kontinuity v karolinské dolní Panonii". Mezinárodní slavistika není dnes myslitelná jen bez západních vědců. Je nemyslitelná též bez exulantů, s nimiž dnes rádi-nerádi musí počítat i vědečtí pracovníci z komunistických zemí. Ostatně nejen v archeologii, ale i v byzantologii se s dialektickým a historickým materialismem ani s tak zvanými leninskými principy daleko nedojde. Skutečná věda musí pracovat s jemnějšími nástroji a užívat adekvatnějších metod než jaké jí poskytuje komunistická ideologie.

*

Za účasti vídeňského kardinála doktora Franze Königa, arcibiskupů a biskupů z Rakouska, Německé spolkové republiky a Jugoslavie, zahájil řezenský biskup prof. dr. Graber slavnostní akademické shromáždění na počest svatých Cyrila a Metoděje latinským, francouzským a německým projevem.

Biskup Graber připomněl, že svatí Cyril a Metoděj museli svou misii na Velkou Moravu vykonávat za těžkých podmínek, vyvolaných stěhováním národů. Oba usilovali o jednotu západní a východní církve a jejich práce je nám příkladem i dnes. Poté biskup Graber uvedl slavnostního řečníka, profesora Františka Dvorníka z Harvardské university ve Spojených státech. Profesor Dvorník žije od roku 1938 na Západě a je jednou z největších autorit na poli byzantologie. Letos na podzim hodlá na pozvání Československé akademie věd přijet do Prahy, aby se mohl na místě seznámit s novými vykopávkami z cyrilometodějské doby.

Ve své asi hodinu trvající přednášce profesor Dvorník shrnul nejnovější bádání a zdůraznil, že historické zásluhy Cyrila a Metoděje je třeba odvážit velmi opatrně. Za posledních sto let se vědomosti o cyrilometodějské době a Velké Moravě velmi prohloubily. Dnes víme, že už v druhé polovině osmého století, skoro sto let před příchodem Cyrila a Metoděje na Velkou Moravu, tam existovala církevní správa. V polovině 9. století byla Morava už tak církevně pokročilá, že Rostislav žádal, aby se církevní správa dostala na Velké Mo-

ravě do rukou domácího kněžstva. - Hlavní zásluhu Cyrila a Metoděje vidí profesor Dvorník v tom, že pořídili Slovanům překlad bible, kterou Slované mohli číst po svém pokřesťanství dříve než jiné evropské národy. Slavnostní shromáždění pak zakončil biskup Graber, který Dvorníkovu přednášku označil za geniální shrnutí moderního bádání. Pro profesora Dvorníka bylo toto ocenění vyznamenáním za celoživotní průkopnickou práci. Muže se z něho radovat jak náš exil, k němuž se Dvorník vždycky hlásí, tak také domácí i zahraniční československá věda.

I s průběhem celého kongresu můžeme být spokojeni. Ukázalo se, že v slavistice a historii byly již překonány dřívější nacionalistické tendence, takže všechna tvrzení komunistické propagandy na příklad o tak zvaném revanšismu v západoněmecké vědě patří do říše trapných pohádek a fantasií.

ACTA ACADEMIAE VELEHRADENSIS (Velehradská akta)

V rámci cyrilometodějského jubilea byla pořádána exulanty a starousedlíky řada významných kulturně-historických akcí - ať již v Americe, kde střediskem se stalo opatství sv. Prokopa v Lisle, nebo v Římě, kde Křesťanská akademie založila novou edici, nebo ve Vídni či v Německé spolkové republice, kde mají vycházet v novém vydání Akta slavných unionistických kongresů na Velehradě.

V RÁMCI OSLAV CYRILOMETODĚJSKÉHO JUBILEA vydal v New Yorku básník Zdeněk Rutar knihu "Saints Cyril and Methodius - Jubilee Almanac", v níž zachytil celé bohatství cyrilometodějské tradice. Kniha vyšla s oficiálním církevním schválením.

POZDRAVENÍ ZDENKU ROTREKLOVI

Podle neoficiální zprávy z Československa byl letos v březnu propuštěn z komunistického koncentračního tábora brněnský básník a literární theoretik Zdeněk ROTREKL, narozený 1. X. 1920. Rotrekl patřil k mladé křesťansky orientované moravské literární skupině - spolupracoval jak se Zahradnickovým AKORDEM tak s ARCHOU olomoucké Družiny literární a umělecké.

Rotrekl byl především meditativní lyrik, jeho spiritualistická poesie ztrácela mnohdy logický kontakt se čtenáři. Nicméně dokonalost básnické formy, integrální rytmisace posvěcená tvůrčí bohatostí kultury slova i obrazu byla příčinou, že Zdeněk Rotrekl se stal hlavou mladé katolické literární Moravy. V prvotině, v improvizovaném básnickově deníku, sbírce KYVADLO DUŠE /1940/, najdeme vedle ozvěny chlapeckých stesků i touhy, tolik přibližné Jiřímu Ortenovi, i verše ryzího uměleckého požitku. Druhá sbírka KAMENNÝ ERB /1944/ patří k nejzávažnější lyrice českého spiritualismu. Na vidinách zámečku Schönwaldu na náměštském panství se rýsuje dávná minulost i apokalyptická budoucnost; drobné básně, ale každá z nich je ryzí krůpěj tvůrčí poesie. Třetí Rotreklovou sbírkou jsou PERGAMENY /1947/, sbírka, která otevřela nové zákonitosti moderní české poesie. Symbolika nadskutečná sestupuje do prožitku metafysické úzkosti války a propůjčuje jí nový tvar. Básník odhaluje naše úkoly v duchovním dění světa. Téhož roku kdy vyšly PERGAMENY uspořádal Zdeněk Rotrekl i VELIKONOČNÍ ALMANACH POESIE, kterému vtiskl svůj názor na dějiny i umění. Almanach byl antologií moderní české katolické poesie.

V roce 1949 byl Zdeněk Rotrekl odsouzen tzv. Státním soudem v Brně pro špionáž ve prospěch Vatikánu a USA na doživotí - do exilu nám došla řada zpráv o jeho těžké chorobě ve věznicích komunistického podsvětí, proto z úcty k jeho dílu i utrpení nazval Kulturní referát Čs. uprchlického výboru v Německu svou edici krásné literatury KAMENNÝ ERB,

podle druhé Rotreklovy básnické sbírky.

Utrpení Rotreklovo tak jako Zahradníčka, Renče, Kalisty, Křeliny, Kostohryze, Dokulila, Palivce, Bedřicha Fučíka, Josefa Berana, Štěpána Trochty, Josefa Hloucha a dlouhé řady uvězněných básníků a spisovatelů nebylo nadarmo; jejich jména a jejich umlčené dílo obžalovávalo na mezinárodních kongresech PEN Clubu režimní kejkláře, ověšené socialistickými řády, kteří chtěli representovat československé spisovatele, bylo nejen obžalobou, ale i hlasem svědomí.

Red.

*

OTŘÁSAJÍCÍ SVĚDECTVÍ FLÁMSKÉHO MISIONÁŘE

Ve věznicích Mao-Ce-Tunga.

Hlavními ulicemi Pekingů zněla píseň nové Číny: "Nebe nad novou Čínou je jasnější než azur. Slunce svítí na novou Čínu a již nikdy nesmí zapadnout..."

V jedné z postranních ulic zastavil policejní vůz - vyskákalo z něho více než třicet mužů, kteří ihned obklíčili náš dům. Byl jsem tehdy právě v kapli. Když jsem chtěl z kaple odejít, zastoupil mi cestu muž ve známé khaki-uniformě a beze slova pokynul hlavou, abych ho následoval. Zachvěl jsem se. "Bože, moje hodina nastává..."

Komplex vězeňských budov byl nepřehledný, Odvedli mě do druhého bloku - číslo celý bylo "10". Klíč zaskřípěl a já se ocitl v místnosti, kde na prýčnách a na stole leželo asi deset mužů. Většinou byli zaměstnání četbou. "Studovali" povinně Marxe či Lenina, jak jsem se později sám přesvědčil.

Dozorce celý mě později představil ostatním vězňům a jen tak mimochodem podotkl. "Až budeš předveden k soudci, přiznej všechny své zločiny! Jinak bude s Tebou zle. Pamatuji si jedno: Vláda je dobrá a jako matka se stará o své děti."

Ještě téže noci jsem byl předveden k výslechům. Vyšetřující soudce byl asi pětadvacetiletý s poměrně inteligentní

tváří:

Jak se jmenuješ?

Van Coillie

Kolik je ti let?

39 - -

Proč jsi uvězněn?

Nevím přesně - domnívám se, že pro založení Mariánské legie.

Proč ještě?

Nevím.

Soudce mě chvíli uštěpačně pozoroval, pak vyskočil a zařval: Imperialistický zločinče! Už od kolébky jsi byl reakcionář - ty ses jako reakční krysa narodil a reakci máš v krvi. Celý tvůj život není nic jiného než podvod a ty se domníváš, že nás ošálíš svým žvaněním? My máme nejen čas, ale i prostředky, abychom tě donutili k přiznání. Co je to Mariánská legie?

To je organisace katolického apoštolátu.

Reakcionářská organisace.

- - -

Nevím, co je na ní reakčního.

- - -

Drž hubu! Soudruhu vojíne, přines pouta a svaž mu ruce za zády. Sedmikilová pouta na rukou i na nohou - odvedli mě zpět do cely. Věřil jsem v porozumění spoluvězňů - vždyť měli stejný osud, ale jak hrozně jsem se mylil!

Sotva jsem překročil práh cely - vrhli se na mne.

Proč nepřiznals svoje zločiny, ty reakcionáři, kapitalistický vyvrheli, špione, diverzante, vykořisťovateli!

Nejvíce řval představený cely. Všiml jsem si dobře, že pozoruje také, zda ostatní mi nadávají ... a pak začali na mne svorně všichni plivat. Nemohl jsem svou poplivanou a zasychajícími hleny znečistěnou tvář si otřít - natož se bránit. Byl jsem jediný v cele spoután. Ustali teprve tehdy až byl dán povel k spánku.

Já jsem však nesměl ani usednout ani si lehnout. Starosta cely dostal rozkaz nenechat mě spát. Spoluvězni se tedy střídali - první z mých trýznitelů mi poručil, abych vyprávěl o "zločinech" mariánské legie. Snažil jsem se mu vysvětlit

podstatu věci a když jsem skončil - opakoval svou otázku a nutil mě, abych začal znovu. To se opakovalo po druhé, po třetí...

Nikdy jsem tak netoužil po svítání jako té první noci v pekínské věznici. Při druhém výslechu se vše jen opakovalo: Špióne, nepříteli lidu, bestie, okrádající stát - přiznej se! Prosil jsem úpěnlivě Boha o pomoc, neboť jsem se začínal již obávat, abych neučinil něco, co je v rozporu s mým svědomím.

21 dní jsem nesměl spát. Ruce i nohy mi otekly v těžkých poutech a klouby mi začaly hnisat - těch 21 bezesných dní a nocí bylo první etapou "velkého umývání mozku".

*

Touto kapitolou začíná dokumentární zpráva mladého flámského misionáře dr. Dries van Coillie o letech strávených v Mao-Ce-Tungových věznicích a o metodách výslechu komunistické justice. Titul knihy "De enthousiaste zelfmoord" - v německém vydání "Der begeisterte Selbstmord" - namnoze vysvětluje podstatu komunistických výsledků tzv. Gehirnwäsche. Politický vězeň se musí nejprve učit, přizpůsobit své myšlení myšlenkovému schematu vyslýchajícího komisaře a doktrinou vězeňských hlídačů je pak "Magická formulka" tisíckrát opakovaná: "Vláda je dobrá a plna starostí hledí na falešné cesty po kterých kráčíš". Do procesu výslechu spojených s fyzickými i duševními mukami - charakteristickými pro Čínu - přijde dříve či později den, kdy výslech dopadne zcela v intencích a k plnému uspokojení vyšetřujícího komisaře. Vězni jsou pak ze zahnisaných kloubů sňata těžká železa a on ulehčením pláče: "Dopracovali to se mnou tak daleko, že jsem byl nakonec také já vládě vděčný!" A to je první úspěch výslechu, pro který byl stanoven termín "velkého umývání mozku". /brain-washing/. Další postup metody výslechu je tak otřásající, že si každý uvědomuje, že slavná Orwelova utopie se stala suchou skutečností.

Kniha, která je dokumentární zprávou až s vědeckou věcností, má neobyčejně dramatickou kulturu slova a zavádí čtenáře doslova do podsvětí, které dovede vytvořit režim, který

zcela zašlapal všechna práva lidskosti a svobody ducha. Kniha bez tendence - konkrétně a suše dokumentuje jak komunistické "brain-washing" dovede změnit celého člověka - do posledního záhybu jeho myšlení.

Autor sám na okraj knihy poznamenává: "Má zpráva není nic víc a nic méně než ilustrace drastického vlivu, který způsobuje určitá metoda výslechu a zacházení s vězni, jejíž resultát je absolutní psychický zlom". Touto knihou nechce nic jiného než aby lidé poznali, co vlastně komunismus je!

Jeden z největších německých znalců světové politické literatury, býv. minister zahraničí dr. Brentano o Coillieově knize napsal: "Jsem přesvědčen, že nikdo nebude moci bez otřesu číst tuto "zprávu" o tříletém martyriu - zprávu, která střídavě bez všeho pathosu dává člověku poznat ta fakta a ty skutečnosti, které dříve mohl považovat jen za utopii - kniha je proto, i když sama si ten úkol nevzala, vysoce politickým dílem".

Dr. Antonín Kratochvíl

Na okraj Sicova filmu "Obklíčení"

"Je velmi dobré a nutné si připomenout všemi formami minulost, ale pro minulost nesmíme zapomenout na přítomnost, na to, že ještě DNES existují koncentrační tábory, že ještě dnes jsou lidé pro svou touhu po svobodě vězněni a mučeni starými anonymními garniturami agentů Stb, kteří se od dob stalinismu nezměnili, nesmíme zapomínat, Na Příbram-Jáchymov, Leopoldov v CSSR a nebo Vorkutu v SSSR, na zeď v Berlíně, za kterou komunističtí hlasatelé marxistického humanismu střílí ze zadu do prchajících mužů, žen a dětí. Tato přítomnost je žhavá."

ZE VZPOMÍNEK

Za sudetské krise a po jejím nešťastném konci konsuloval jsem v Alžíru. Před jejím vyvrcholením v Mnichově, kdy jsme mobilizovali a vypadalo to, že snad přece k válce dojde, kdy též Francie se částečně k ní připravovala, zdál se Alžír klidný, i když byly instalovány poplašné sirény, zkoušeno zatemnění, a o možnosti války se všude mluvilo. Dostal jsem několik dopisů, v nichž francouzští důstojníci se nabízelí k službě v naší armádě, budem-li bojovat sami, ale celkem se zdálo, že alžírští Francouzi půjdou do války třebašné s nadšením, ale že ji ovšem přijímají jako nutné zlo. Ještě před naší mobilizací stál jsem přirozeně u radia denně pozdě do nocí a v sobotu dne 23. září po vyslechnutí naší půlnoční mobilizační rozhlášky se mi ulehčilo z tohoto rozhodnutí, které vyjadřovalo vůli národa neustoupit Hitlerovým hrozbám a bojovat třebaš sami, jak svědčily pozdější zprávy o rychlém průběhu mobilizace a o nadšení s jakým se rukovalo.

Druhý den v neděli jsem našel v úřadě telegrafické instrukce, že se zatím mobilizace čsl. příslušníků v cizině netýká, přečetl noviny, které o ní podaly zprávu, odpověděl několik dotazů telefonických našich rezervistů a doma v hotelu S. George, v jehož dependenci jsem bydlil, promluvil s číšníkem Havlíkem, který se ptal též, co se bude dělat.

Tak uplynulo pár dní napětí a očekávání až do hanebného rozhodnutí v Mnichově a zhroucení všeho, co jsme budovali s úspěchem dvacet let a co začaly naše legie za první války, které obnovily slávu husitských vojsk, kdy dovedla vítěziti i proti přesile lépe vyzbrojeného nepřítele. Nedalo se nic dělat. Marně jsem doma bouřil a zatínal pěstě v bytě, který později za války obýval americký diplomat Murphy, dnes významný vysoký úředník washingtonského State Departmentu, a který v něm tajně připravoval s De Gaullovými přívrženci v alžírské armádě známé ponorkové přistání Američanů a jednání o příští invazi spojenců do Severní Afriky. Chci si namlouvat, že stěny bytu byly tak prosyceny mou ne-

návistí k nacistům, že se mu vše podařilo s její pomocí.

Jako před krizí, tak i po ní byl Alžír klidný, jistě si oddechl, a reakce se strany alžírské vlády nebyla žádná. Přišlo vyslovit účast několik přátel, mezi nimi i redaktor listu Depeche Algerienne Mr. Rimbeau, který však byl ještě tak netaktní, že upozornil, že jsme po ztrátě opevnění a pohraničního území nyní v tlamě lva, který nás pohltí, načež jsem mu odpověděl, že to je zásluhou našich přátel a že ještě není konec přes Chamberlainovo ujištění, že je mír zajištěn na celou generaci! Nicméně rozešli jsme se klidně.

Přišel též Americký gen. konsul F. Cole, aby též vyslovil lítost nad neštěstím, které nás stihlo. Žije nyní na odpočinku u New Yorku a občas si vyměníme dopis.

Bylo však v té francouzské lhostejnosti k našemu osudu aspoň trochu útěchy v několika dopisech důstojníků, kteří se vyslovili s despektem o jednání své vlády, ale byla však i jedna účast osobnosti, která v pozdějším vývoji událostí hrála vynikající úlohu. Přišla navštívit mou ženu paní generála Catroux, který byl velitelem vojsk Sev. Afriky a řekla, že jí manžel k ní poslal, že nemohl ke mně sám přijít, že nechápe, jak ti velcí páni v Paříži mohli tak jednat, jak se mohli tak zachováti za té krize, že sám počítal s válkou a že zařídil vše nutné k přípravným operacím proti italské Libyi. Obě plakaly nad naším neštěstím a nad stavem, do něhož Francie upadla, že mohla zrušit spojenecké slovo.

Vzhledem k mému přeložení do Prahy koncem roku, kdy byla zrušena celá řada našich zastupitelských úřadů pro hospodářské změny v důsledku odstoupení pohraničního území a pozdějšímu naznačení Gen. Catroux na jiné působiště, již jsem se s ním nesešel, je však známo, že se hned po porážce Francie připojil k De Gaullovi, dobyl pro něj Syrii a Střední Afriku a po válce byl jmenován velvyslancem v Moskvě. Vyměnil jsem s ním po válce zprávy jako s mnohými přáteli, kteří se domnívali, že mne nacisté zlikvidovali na základě zprávy, která se do Alžíru dostala, ač jsem byl jimi jen uvězněn na štěstí ne na dlouho, a mohl jsem dělati svou povinnost dále v jiných ohledech, ale to je již jiná historie.

Do Alžíru přijel potom min. předseda Daladier, aby posílil skleslé sebevědomí obyvatelstva, a zdůrazňoval, že Francie odmítne italské nároky na Tunis, které v důsledku

mnichovské kapitulace značně stoupily, třebaš i zbraní. Byl jsem odhodlán, že se omluvím na vládní recepci pořádanou na jeho počest jako tichý, ale výmluvný protest proti jeho vině na naší tragedii. Alžírská vláda to asi očekávala, a aby se tomu vyhnula, zařídila, abych dostal pozvánku pozdě, a tak se vyhnula mé případné omluvě a vysvětlení.

A brzy na to přijel do přístavu americký křižník Omaha, vlajková loď velitele středozemního loďstva S. Státu, jehož lodi tam křižovali a čas od času kotvily v jeho přístavech. Zmíněný již gen. konsul F. Cole uspořádal na počest admirála C. Lackey-e recepci, na níž mne též pozval. Zavola jsem jej a prosil aby mne omluvil a též u admirála, že se nechci setkat se zástupci alžírské vlády, že jsem omráčen ještě tou ranou, abych se mohl tvářiti, jako by se nic nestalo, a že rád udělám admirálovi návštěvu sám, když mám tak blízké vztahy k S. Státům, když jsem tam žil služebně několik let.

Den po recepci přinesl mně admirálův posel pozvání na příští den na křižník a že mne bude čekati člun u mola odpoledne ve 4. h. Druhý den když člun přirazil ke schůdkům obrněnce, čekal mne nahoře admirálův pobočník a po vzájemném pozdravení zavedl mne do salonu, kde mne admirál přivítal a po usazení zertovně se omluvil, že mne nemůže uhostiti ničím "lepším" než čajem neb kávou, protože na amerických válečných lodích platí stále prohibice, i když doma již byla zrušena, a ptal se, proč jsem nepřivedl svou paní a dva syny, o nichž věděl, že se narodili v Americe. Vysvětlil jsem mu, že pozvánka zněla jen na mne a že mojí chlapci budou litovat tím víc, poněvadž chodili na každou americkou loď, když kotvila v Alžíru, a že je nechávali celou prolézt a div, že je nenechali vystřelit z největšího kanonu. Smál se lituje zároveň opomenutí na pozvánce a pak jsme přirozeně přešli na Mnichov. Zajímalo jej, neměl-li jsem v odstoupeném území majetek, jak to zasáhlo celý národ vůbec, a řekl, že on sám i mnoho jiných v Americe věřilo, že dojde k válce, do níž budou též musít jít Spojené Státy; seděli jsme dlouho při debatě o těch jiných věcech okolo a na konec vyslovil lítost, že sice náprava přijde, ale že se jí dočká asi jen příští generace, já že jí sotva už uvidím.

"Pane-admirále - řekl jsem - já pevně věřím, že tohle je jen začátek a že brzy přijdou jiné události, a jsem pře-

svědčen, že se ještě dočkám zadostiučinění pro svou vlast."

Očividně nevěřil, ale přál si, abych měl pravdu - snad si později na má slova vzpomněl. Začal jsem se konečně loučit, při čemž admirál zavolal pobočníka, kterému předal rozkaz: "Čestnou stráž a salvu pro zástupce toho statečného národa československého, který se chtěl bít a nebylo mu to dovoleno."

Vřele jsem poděkoval a šel s ním a popočníkem, který se mezitím vrátil, ke schůdkům, kde nastoupivší oddíl vzdal zbraní čest, a po posledním pozdravu tak pozornému veliteli, sestoupil jsem do motorového člunu, který popojel od křižníku a zastavil se opodál. Nad přístavem byla již skoro tma s ukazujícími se světly ve městě a na okolních návrších a do panujícího již ticha začala na impozantní válečné lodi bouřiti rána za ranou a svítiti záblesky děla odpalujícího salvu. Stál jsem s obnaženou hlavou a skoro se slzami v očích od pohnutí nad myšlenkou na zmrzačenou vlast, která neví o poctě, kterou jí prokazuje největší země svobody a demokracie; byl při tom cit radosti smíšený se smutkem, že tak slibný rozvoj po třistaleté nesvobodě, kdy za pouhých dvacet let bylo jméno Československé Republiky tak ceněno, byl zahozen.

Dozněla salva, člun se dal do pohybu, vystoupil jsem na nábreží, poděkoval a jel v zamyšlení domů.

Druhý den objevil se na konsulátě poddustojník s dvěma bílými čapkami, které nosí američtí námořníci v létě a v tropických vodách k bílé uniformě, a vyřizoval vzkaz admirálův, že když moji chlapi nemohli přijít, že jim posílá aspoň památku na zemi, v níž se narodili. Zůstaly v rodině do dneška.

Poslal jsem potom admirálovi do Ville Franche u Nizzy, kde kotvil, k vánocům popelník z našeho skla, zač mně poděkoval s vzájemným přáním lepšího roku 1939, který však přinesl našemu národu ještě horší utrpení...

Po válce jsem zvěděl, že křižník Omaha operoval s úspěchem v Atlantiku a že admirál Lackey je snad na odpočinku. Jistě asi vzpomínal za války, jako já na naše setkání a má slova, že Mnichovem nebylo vše skončeno. Chtěl jsem se s ním dostat do styku, přišel však neblahý únor a s ním spojených mnoho osobních nepříznivých okolností, takže jsem se již k tomu nedostal, až jsem zjistil, že zemřel r. 1952.

(Kapitola z Pamětí)

OKNA

Vzpomínka na profesora
Emanuela Rádlu

* 21. 12. 1873 + 12. 5. 1942

Dr. Emanuel Rádl by se koncem tohoto roku dožil devadesátilet. Charakterizoval onu generaci naší První republiky, která zápasila o náboženskou jasnost, sociální pokrok a se snažila o smíření a poctivou spolupráci mezi národy našeho státu. Rádl si nás - tehdy mladé - přitahoval tím, že nás odpuzoval. Nic se mu tak nepříčilo jako epigonství, slepé vyznavačství a romantický pathos. Ucházeli se o nás tehdy mnozí vůdcové a předáci a lákali nás k sobě a do svých stran všemi způsoby. Jak blahodárně na nás působil Rádl svou bezohlednou analýzou a kritičností. Nikdy nám nepředkládal něco hotového, ale podněcoval nás k samostatným úsudkům k vlastní volbě. Jeho přednášky byly neuhlazené, věty kostrbaté, nedokončené, a ústily obvykle v otevřenou otázku, o kterou jsme se pak v diskusích horlivě přeli.

Rádl stejně jako Masaryk se hlásil k české reformaci, přijí-

mal náboženské názory Masarykovy, ale Ježíš mu byl Kristem. Byl nesnášenlivý a zas podivuhodně snášenlivý. Nesdělil barthovskou teologii Hromádkovu, a přece s ním vydával "Křesťanskou revui". Řekl mi jednou, že Karl Barth je náboženská reakce a že jemu a české reformaci je blízký Leonhard Ragaz, a že se diví, že se Hromádka Barthovi tak upsal.

Když se Rádl vrátil ze své cesty kolem světa, při níž navštívil též Indii, vyslovil se neolibě o Gandhim a napsal o něm v "Lidských právech" článek, který mne popudil. Vyjádřil jsem Rádlovi svůj nesouhlas. Řekl mi: "Napište mi to." Nevěřil jsem, že by otiskl ve svém listě článek, v němž mu vytýkám, že Gandhiho nepochopil, a kdyby přece otiskl, pak připojí k článku své ohrazení. Rádl uveřejnil článek celý bez poznámky. Když jsem mu pak vyslovil dík i podiv, že na mé trochu agresivní výtky neodpověděl, prostě řekl: "Máte na to právo; ale pravdu mám já." Měl-neměl, to je dnes vedlejší, ale jeho zvláštní druh tolerance charakterizuje Rádlu.

Rádlůva "Válka Čechů s Němci" /1928/ je kniha dnes už splněných neblahých věštek. Je to kniha bojovná, volání prorokovo na poušti. Je neštěstím, že výzvy Rádlovy zůstaly bez ohlasu. Jak se ukázalo, měl Rádl ve

stěžejních věcech pravdu a viděl jasně. Při novém budování bychom neměli tuto knihu přezírat. Právě teď, když jsme prošli změnami, v nichž mnohé pojmy a skutečnosti přestaly existovat, měli bychom si zejména na Rádlově "Válce" ověřovat, v čem byly chyby a v čem pravda, a na té pravdě nově stavět.

Přemysl Pitter

*

Montini - intelektuál a diplomat na papežském stolci.

Papež Jan XXIII., zanechal Církvi pozoruhodné dědictví všeobecné sympatie. Jeho добрota a láska neznaly mezí. Skromný "farář celé Církve", jak se sám nazval v jednom ze svých prvních projevů, se stal duchovní hlavou celého křesťanstva, jak ke konci jeho pontifikátu jasně dali najevo téměř všichni zástupci význačných nekatolických církví, pravoslavného i evangelického ražení. Ba více ještě: za čtyři a půl roku své duchovní vlády se stal všeobecně uznávanou mravní autoritou pro všechny lidi - jak dosvědčili Židé, mohamedáni, buddhisté, liberálové a dokonce do určité míry i bojovní ateisté z komunistického tábora.

Toto dědictví převzal po papežovi Roncallim, Janu XXIII., papež Jan Křtitel Montini, Pavel VI. Je to dědictví velmi od-

povědné a náročné, ale nový nástupce svatého Petra a Kristův zástupce na zemi se k němu přihlásil. Formálně znovu svolal všeobecný církevní sněm, který dospěl za papeže Jana jen k prvnímu zasedacímu období, a nařídil pokračování přípravných prací pro druhé zasedací období, které začalo 29. září tohoto roku.

Z prvních počinů a projevů nového papeže vyplývá však jasně, že v díle papeže Jana bude pokračováno přece jen v trochu jiném duchu! Kardinál Montini měl v posledních letech jako arcibiskup třímilionové velkoměstské, průmyslové a obchodní diecéze milánské skvělou příležitost ke konkrétnímu setkání se všemi problémy moderní duchovní správy. Ale bylo by chybou považovat ho za "faráře", duchovního správce, celé Církve jen v omezeném smyslu tohoto slova, nebo dokonce ve smyslu zlehčujícím. Je to představitel integrální inteligence celou svou minulostí: rodinným původem z prostředí žurnalistického a politického, vzděláním světským a církevním, dlouholetou duchovní správou italských vysokoškolačů, dlouhou akademickou dráhou, kterou korunoval profesorskou katedrou na diplomatické akademii v Římě, kde pol léta přednášel dějiny papežské diplomacie. Je to diplomat, církevní, vatikánský, pa-

pežský diplomat celým svým životem: již jako mladý kněz byl úředníkem papežské nunciatury ve Varšavě a pak po víc než třicet let vysokým úředníkem Státního sekretariátu, vatikánského ministerstva zahraničních věcí. Roku 1935 byl jmenován státním podsekretářem, od roku 1944 vykonával spolu s Msgre Tardinim funkci státního sekretáře a spolu s ním byl 1952 jmenován zastupujícím státním sekretářem.

Myslím, že se tyto dva charakteristické rysy postavy nového papeže projeví právě ve způsobu, jakým bude usilovat o důsledné provedení a dokončení odkazu a dědictví svého předchůdce. Jako intelektuál bude postupovat s velkou ideovou přesností a výrazovou jasností. Jako diplomat půjde cílevědomě, houževnatě, ale i promyšleně za svými zásadními požadavky v církevní politice.

To znamená, že bude dost těžké překrucovat jeho slova nebo nesprávně vykládat jeho politické počiny. A bude to zvláště těžké těm, jejichž církevní politické zaměření není zcela upřímně kladné a jejichž záměrně nezávazná prohlášení "dobré vůle" postrádají skutkové podstaty.

V tom smyslu bude s pomocí Boží dílo papeže Pavla VI jistě velkým krokem vpřed na cestě

k rozkvětu duchovní správy ve svobodném světě, k zajištění minimálních podmínek církevního života v socialistických zemích, k zdárnému dokončení 2. vatikánského koncilu, k sjednocení všech upřímných křesťanů a k dosažení pravého a trvalého míru - v pravdě, spravedlnosti, svobodě, demokracii a lásce - v celém světě.

Jan Pražák

*

Rozšíření organizace exilových spisovatelů sdružených
v PEN CLUBu

PEN CLUB /Poets, Essayists, Novelists/ mezinárodní organizace spisovatelů se sídlem v Londýně má vedle národnostních sdružení téměř v 60 státech i rozvětvenou organizaci spisovatelů žijících v exilu. /viz ARCHA č. 2, 1961/.

Exilové centrum je jednou z nejaktivnějších složek celého PEN Clubu a několikrát za podpory celého PENu /pochopitelně s výjimkou sovětského bloku/ žádalo propuštění vězněných československých spisovatelů a básníků.

Na posledním zasedání předsednictva mezinárodního PENu bylo schváleno rozhodnutí presidia exilového sdružení, aby se v Německé spolkové republice utvořila samostatná sekce exilových spisovatelů PEN Clubu.

Ustavující schůze se konala v srpnu v Mnichově - mezinárodní PEN zastupoval dr. Paul Tabori z Londýna. Tato sekce má sdružit spisovatele žijící v německém jazykovém prostředí. - (To znamená v Německu, Rakousku a Švýcarsku.) Je to již třetí sekce exilového centra PEN Clubu / jedna je již ve Francii - předsedou je Jan Čep a jedna sekce úspěšně pracuje v USA /. Presidentem sekce exilového PENu v Německu byl zvolen polský novelist a Tadeuš Nowakowski - českoslovenští exiloví spisovatelé jsou v předsednictvu zastoupeni dvěma členy. Na příští rok připravuje tato nová sekce PEN Clubu samostatný kongres.

K.

*

Vídeňská pocta Františku Langrovi.

Bylo to ve Vídni a bylo to v máji. V divadle Akademietheater se rozhrnuje opona a na jevišti vstupuje drobnými energickými kroky malý vzpřímený šedovlasý stařec. Je to spisovatel František Langer, který přijel do Rakouska na pozvání PEN-klubu a jemuž na tomto matiné vzdávají poctu vídeňské dvorní divadlo a rakouská literární společnost. Je to tak trochu náhrada za to, že se v Praze oficiálně neslavily letošní Langrovy 75. narozeniny, i když Langer stále ještě nosí přívlas-

tek "národní umělec", který mu udělila vláda před komunistickým pučem na návrh demokratických ministrů. Langer není sice spisovatel zakázaný, ale z veřejného života ho režim přece vytlačil.

A už vítá Františka Langra Friedrich Heer, známá vídeňská kulturní osobnost formátu F. X. Šaldy a Karl Krause, historik, universitní profesor, šéfdramaturg dvorního divadla a význačný katolický myslitel liberálního směru. Heer se ve svém rozmanitém a bohatém díle zasazuje za náboženské, politické, kulturní a lidské vyrovnání a dorozumění mezi evropskými národy a mezi Východem a Západem, je znamenitým vykládačem středověku, obdivovatelem Erasma Rotterdamského a zastáncem "otevřené" Evropy, v níž by se ideje a formy mohly pohybovat sem a tam bez hraničních závor a opon. Hned v první větě Heer prozrazuje obecenství, v němž jsou herci, spisovatelé, literární vědci a kulturní pracovníci zvučných jmen, že Langer byl naposled ve Vídni před nějakými dvěma a půl desítkami let. František Langer, říká profesor Heer, se narodil ve staré Evropě, v níž Vídeň měla snad více obyvatel českého původu než samotná Praha, a vyrostl ve staré Evropě bratrství, která nás zavazuje k novému bratrství zítřka.

Langer je představitel moderního českého humanismu, vrstevník Jaroslava Haška a Karla Čapka. Jeho humanismus je totožný s věrností k malým lidem, drobným věcem, ke zvířatům. Je to humanismus, jehož kořeny jdou až ke Komen-skému a k jeho obrázkovým knížkám a učebnicím pro děti. A pak, obraceje se k hostu z Prahy, Heer říká: Na tomto jevišti slavily před lety Vaše hry triumfy a jeden Váš kus se zde dával dvěstěkrát. A ještě dříve chodili naproti tomuto divadlu do gymnasia básník Hugo von Hofmannsthal a Tomáš Masaryk. Také to nás zavazuje. - Stisknutí rukou a krátký pohled do očí. A potlesk, srdečný, radostný, ale ne hlučný jako na symfonických koncertech, nýbrž tlumený, jak se sluší tváří v tvář staříčkému básníkovi a jeho mladé družce poezii.

Potom František Langer usedá ke stolu, bere své papíry a zvolna, tichým a melancholickým hlasem předčítá pěknou němčinou, jež má něco z melodie zašlých časů, útržky svých vzpomínek. Vypráví, jak se dával inspirovat událostmi a lidmi, ale jak je nikdy nepopisoval a nekopíroval. Jeho poezie je probuzení ze sna. Nikdy jsem nebyl realistou, říká Langer, a vždycky jsem se bránil, když mě tak označovali. Poezie je sen. - A pak vypráví několik

historek z dětství a z mládí, které se mu nesmazatelně vtiskly do paměti a později ho inspirovaly k některým postavám jeho kusů. Tak vypráví o muži, kterého odvedli pro podezření z vraždy, ale který nebyl vrahem. Když ho propustili, neodvážil se už do čtvrti, kde dřív bydlel. Anebo Ferdýš Pištora. To bydlel jednou ve stejné ulici jako Langer jakýsi chlapík. Ten, když komusi uletěl kanár, se nabídl, že ho chytí, když se dověděl, že jeho majitel slíbil odměnu pěti zlatých. A to tehdy před první světovou válkou byl přece nemalý peníz. Kanár se mezi tím usadil kdesi ve fasádě domu. A pak celá ulice sledovala se zatajeným dechem, jak onen chlapík kanára s nasazením života skutečně chytil. Když však slezl dolu, udělal něco, co všechny ohromilo ještě více. Místo aby si vzal odměnu pěti zlatých, které by byl jistě mohl potřebovat, nechal kanára letět. Ne z lásky k svobodě, nýbrž proto, aby tímto svým husarským kouskem a kavalírským gestem ohromil své publikum. Zde je tedy inspirace Pištory. Avšak, tot není realismus, dodává Langer znova, nýbrž sen.

A pak vypráví o svém trojím setkání s Vídní. První bylo ve dvacátých a počátečních třicátých letech, když ho Vídeň přijala stejně jako Praha a kdy měl štěstí vyzkoušet také zde

své schopnosti. Druhé setkání přinesla emigrace v Londýně. Pamatuji si na jeden večer, praví básník, kdy v malém sále v jednom londýnském divadélku hráli rakouští emigranté německy mého Pištoru. O přestávce mi kritik Alfred Keer otcovsky hladil ruku. Třetí setkání je dnešní. Trochu nostalgicky se dívám zpět. A básník zmlká a tlumený, diskrétní potlesk nebere konce. Langer zvolna povstává a klaní se zřejmě dojat mnoha svým starým i novým přátelům.

V druhé části matiné vystupují herci z dvorního divadla v ukázkách z Langrovy tvorby. Slyšíme jeho vzpomínku na Jaroslava Haška z doby Haškovy parodistické "strany mírného pokroku v mezích zákona" a pak drobnou poetickou prózu Pradleny z Kamy. A závěr tvoří tři scény z Langrovy Periferie. Zdejší obsazení je prvotřídní a ani pražské Národní divadlo by nemohlo toto matiné vypravit a obsadit lépe. V roli soudce Attila Hörbiger je ve skvělé formě hlasově i herecky a znamenitě mu přihrávají Lotte Ledlová a Josef Meinrad. V půlhodinové zkratce, bez kulisy a kostýmu, bez šminky a gesta a s pomocí vyprávěče zní Langrova slova stejně přesvědčivě jako za normálního představení. Snad je dokonce napjetí mezi hercem a publikem ještě

intenzivnější, protože jejich vztah je bezprostřednější a ničím nerušený. Autor sedí v loži po pravé straně jeviště. Co mu asi táhne hlavou? Zde konečně našel zadostiučinění za všechna ta léta nuceného mlčení a ústrků. Vídeň ho pozdravila i jménem mlčící Prahy.

Jaroslav Dresler

*

Rektorát vysoké školy technické ve Stuttgartě a rektorát Svobodné ukrajinské university v Mnichově uspořádaly v první půli července ve Stuttgartě ve dvoraně techniky cyklus přednášek o vědecké a kulturní problematice východní Evropy. Velkou odezvu měly přednáška rektora Svobodné ukrajinské university prof. dr. A. Kulčického, člena francouzské akademie, "Homo sovieticus et homo religiosus", dále senátora prof. Albrechta Leo Merze "Eine pedagogische Brücke zwischen Slawen und Germanen" a našeho exulanta prof. Dr. Josefa Kratochvila o problematice slovanské pedagogiky v odkazu soluňských bratří a Jana Amose Komenského. V závěrečné přednášce rozebral docent dr. A. Bilinský sovětskou ekonomickou koncepci a krizi jejího současného vývoje.

L. S-y

*

Prof. dr. Arnošt Wenig - Malovský dožil se letos v září osmdesátin; působil řadu let na právnické fakultě Karlovy university, jeho vědeckým oborem bylo občanské právo. V posledních letech pracoval prof. Wenig-Malovský v oboru směnného a obchodního práva, je členem Ekonomicko-právní sekce Československé akademie věd. Před komunistickým pučem byl prof. Wenig-Malovský jedním z vědeckých teoretiků křesťansko-demokratické inteligence.

*

Polemický list Josefa Pekaře německému historiku Theodoru Mommsenovi vyšel nyní téměř v bibliofilském vydání v Rotterdamu. Tento známý list jasně ukazuje, že Josef Pekař patřil vždy k pokrokovým českým historikům. Šovinistický Mommsenův spis "An die Deutschen in Österreich" vyšel v "Neue Freie Presse" roku 1897 a líčil Čechy jako apoštoly barbarství v Evropě. Pekař, tehdy docent dějin na české universitě, vydal u nakladatelů Brusík a Kohout v Praze obranný spis nazvaný podle Mommsenova pamfletu Čechové jako apoštolové barbarství. - Dnešní komunističtí kritici Pekařova díla záměrně vytrhávají z jeho odkazu tuto práci, poněvadž se jim nehodí do jejich ideologické linie Pekařovy reakčnosti.

J. N.

Svobodná ukrajinská universita spadající pod mnichovské ministerstvo školství a kultury přestěhovala své vědecké ústavy do nového DOMU VĚDY v Mnichově-Bogenhausenu. K otevření nového vědeckého střediska se sjeli do Mnichova představitelé bavorského i zahraničního vědeckého i kulturního života. Na počátku slavnostního aktu vysvětlil Dům svobodné ukrajinské vědy biskup dr. dr. Platon Korniljak, poté se konalo slavnostní zasedání v Bavorské akademii věd a přijetí u předsedy vlády. Slavnostní projev přednesl profesor na Ludviko-Maximilianově universitě v Mnichově dr. E. Koschmieder; ve svém projevu zdůraznil mj., že éra působení Svobodné ukrajinské university v Praze patřily k významnému období historie této vysoké školy. Prof. Koschmieder ocenil zásluhy Tomáše G. Masaryka a tehdejších čs. vládních činitelů o toto vědecké svobodné učiliště. I dnes čteme stále v záhlaví universitních listin: UNIVERSITAS UKRAINENSIS PRAGENSIS.

V profesorském sboru na právnické a filosofické fakultě působí dva Češi a řada českých, slovenských a podkarpatoruských exulantů dokončila na této universitě svá studia - československý exil věnoval této universitě pozornost ve všech významějších orgánech v Hlasu

exilu, Českém slově, Novém životě, Demokracii v exilu, Tribuně, Sklízni a také v ARŠE č. 2/1959 přinesli jsme obsáhlou studii o historii této university z pera dr. J. Svobody.

j. a.

*

SKAUT - EXULANT.

Téměř po tříletém odmlčení začala Čs. dálková škola v exilu, která pracuje pod záštitou Čs. uprchlického výboru v Německu, vydávat opět SKAUTA-EXULANTA. Tentokrát vychází tento jediný časopis pro naši mládež v exilu jako čtvrtletní sborník. První dvě čísla, která máme před sebou obsahuje řadu nejen zábavných článků, povídek a reportáží, nýbrž i školní materiály a pedagogické doplňky. Úvodní článek do obnoveného Skauta-exulanta napsal prof. dr. František Planner, generální sekretář Křesťanské akademie v Římě /"Naší velcí učitelé"/. Z řady dalších článků zaujalo nás zamyšlení býv. náčelníka našich skautů ve vlasti dr. Vělena Fanderlíka o cyrilometodějské ideji a československé kultuře, dále článek dr. Alexandra Heidlera "Jděte po správných značkách", dr. Poláka: "Skauti v čs. legiích" a řada dalších. Redaktorem časopisu je vedoucí Čs. dálkové školy prof. Josef Kratochvíl. /Časopis si můžete objednat prostřednictvím ARCHY/ N.

PERSPEKTIVY a STUDIE

Ustřední orgán Svazu čs. spisovatelů v Praze, literární měsíčník PLAMEN, napadl ve svém srpnovém čísle exilový periodický kulturní sborník PERSPEKTIVY /rediguje Dr. Ladislav Radimský v New Yorku/. V útoku na Perspektivy zn. "ad" v Plameni zdůrazňuje: "Dostalo se mi do rukou jedno číslo kulturního sborníku Perspektivy.. časopis o 56 stránkách křídového papíru, pěkně vytištěné tiskárnou Universum Press stojí jeden dolar a protože dobročinnosti se meze nekladou je možno přispět i na tiskový fond. Časopis chce být českou obdobou slavné francouzské válečné edice "de minuit", které prý také nešlo o politickou propagandu, ale jen o udržení vnitřního života Francie a o zachování duchovní čistoty člověka. Ti, co tento časopis dělají, si patrně neuvědomují, že jim k takové době chybí všechny předpoklady" ... na jiném místě autor polemiky poznamenává na adresu exilu: "Snaží se žít nějakou českou nebo slovenskou kulturou, udržovat řeč, číst v rodném jazyku knihy a časopisy a někteří také píšou. Vždyť tam odešli také básníci a spisovatelé, nebylo jich mnoho, jen jednotlivci, ale na jejich osudu se prověřila pravda Dykových veršů: vpravdě "zahynuli" atd.

Za všechna ta léta komunističtí kulturní agitátoři se nezmohli na jinou argumentaci, než kterou kdysi vyslovil Pluhař v protixilovém pamfletu "Opustíš-li mne". /Viz Archa č.4/1958/. Nicméně článek v Plameni je důkazem toho, že komunističtí ideologové se musí zajímat o literární tvorbu exilu, že ji nemohou nevidět nebo prostě od ní odvrátit oči. V exilu máme dva orgány vynikající úrovně jak ideově-obsahové - tak i jazykové. PERSPEKTIVY jsou kulturně-politickým a literárně kritickým orgánem - zatím co periodické sborníky Křesťanské akademie v Římě STUDIE jsou jedinou naší exilovou česky tištěnou vědeckou revuí, která si čas od času všímá i otázek vysloveně uměleckých.

Redaktor PERSPEKTIV, autor knihy: "Rub a líc našeho národného programu v atomovém věku", která v exilu vzbudila snad nejvíce diskusí, si byl plně vědom toho jak je nám třeba kritické revue, která by byla nesmlouvavá v kulturních otázkách našeho exilu i v kulturní problematice diktované politikou komunistické strany v Československu, která by byla nesmlouvavá i v nejširších otázkách našeho duchovního a tvůrčího života vůbec. Tento úkol splnily PERSPEKTIVY v prvních 6 sešitech v daných mož-

nostech. Zde je třeba např. uvést diskusi prof. Václava Hlavatého s prof. Pavlem Želivánem. Šestý sešit, který vyšel letos na podzim přinesl významný literární příspěvek - texty sedmi dosud neuveřejněných dopisů Petra Bezruče J. Urzidilovi a obsáhlou Urzidilovou studii. Na rozdíl od jiných časopisů, které přetiskují /často s chybami/ články pražských, varšavských, nebo bělehradských komunistů, přináší PERSPEKTIVY původní tvorbu ať z oblasti poesie nebo třeba esejistiky. Hluboká odpovědnost k současným problémům byla programem dosavadních svazků PERSPEKTIV. Programem, který pochopitelně zavazuje do budoucna!

*

"STUDIE" - sborníky esejistických a vědeckých prací začala vydávat Křesťanská akademie více než před 5 lety - předsedou ediční komise je vědecký sekretář Křesťanské akademie Msgre dr. František Planner; Studie edituje beneventský vysokoškolský profesor dr. Karel Vrána /Želivan/. V úvodu prvního čísla prof. Planner zdůrazňuje, že "STUDIE vznikly z potřeby pěstovat vědeckou práci v českém jazyce" a objasňovat složitou problematiku moderní české filologie na demokratickém Západě, ve vědeckém sou-

ručenství Čechů žijících nyní mimo hranice zkomunizovaného Československa.

Čeští autoři, poznamenává předseda ediční rady, žijící v cizině, musí posílat své vědecké práce do cizojazyčných časopisů, což má bezesporu svůj velký význam - poněvadž věda a pravda nezná těsné hranice nacionalismu ... Každý autor je však rád, může-li rozmnožit svůj národní vědecký kapitál a nemusí-li jej ukládat jen v cizích valutách. A každý čtenář, dychtící nasytit svou duši vědou, zasedne - podle slov zakládající listiny Karlovy university - raději k svému stolu, třeba jen chudě vypraveném, aby se nemusel sytit jen s cizích stolů, i kdyby byly připraveny bohatě.

Dosud vyšlo 9 čísel STUDII - každý svazek má 100 až 140 stran velkého formátu a téměř všichni z významnějších představitelů naší vědy v zahraničí přispěli svými pracemi do STUDII. Dobrá třetina téměř každého sborníku je věnována filosofii - je to pochopitelné, poněvadž vědeckým oborem prof. Vrány jsou dějiny filosofie, ovšem STUDIE přinášejí příspěvky ze všech vědeckých kategorií od medicíny, práva, přírodních věd až např. po speciální otázky moderních politických věd. Skutečnost vydávání STUDII je věcí tak dalekosáhlou, že např. vědečtí pracov-

níci Křesťanské akademie umožňují zde vědcům stojícím mnohdy na jiném pólu publikovat své práce ve Studiih; náboženská a ideová hlediska jsou překonávána hledisky vědecké úrovně.

Editor tím dosahuje jedinečné moderní synthesy - skutečná věda a víra si nemohou odporovat, je jen nutno domyslet problematiku styčných bodů.

Poslední devátý svazek /léto 1963, str. 138/ obsahuje politickou studii prof. F. Mikuly "Otazník nad Afrikou", filosofie je zastoupena editorovou úvahou: "Na hranicích přírodních věd a filosofie" a Věry Stárkové "Dobrodružství idejí" /Whitehead/, přírodní vědy a biologie jsou zastoupeny studií profesora Josefa Kratochvila "Zoopsychologické a zoosociologické problémy života sobů", (o autorových posledních výzkumech za polárním kruhem), historie je zastoupena studií Dr. Karla Schwarzenberka a Josefa Krejčího, literatura recenzí prof. R. Vlacha. Je skutečností, že celá řada listů, které se pokládají za naše mluvčí v zahraničí /a z nichž mnohé již zanikly/ nepřinesly ani jediný zhodnocující článek o Studiih a Perspektivách, které svou vysokou úrovní zůstanou trvalým svědectvím o tvůrčím životě našeho exilu. Zde zůstává několik otázek nezodpovězených.

J. Svoboda

NAD NOVOU PRACÍ
Václava LÁSKY.

Bývalí českoslovenští diplomaté, kteří dnes žijí v exilu obohatili naši kulturu řadou hodnotných děl. Bezesporu jedna z nejsympatičtějších osobností je dr. Václav Lásk, který dnes žije v Mexiku. V edici Sklizeň /Hamburk/ vydal letos Václav Lásk drobnou knížku "Československo a svatý Václav", autorem je španělský spisovatel Wenceslao Fernandez Florez, který navštívil Československo ve svatováclavském mileniu 1929. V Lásk v prologu ke knize píše: Kratičký cestopis v němž španělský cestovatel zachytil své dojmy z doby rozkvětu mladé Československé republiky, vyvolává v nás, kteří žijeme v cizině nostalgii po těch šťastných časech ... Co se týče přeloženého dílka o Československu je psáno místy skvělým humorem, který se střídá s vážnými scénami např. dramatické vylíčení zavraždění sv. Václava a autorův sloh krátkých úsečných vět, malujících celé obrazy - snad podle poznámek učiněných cestou - může se nám někdy zdát suchým; byl však v překladu většinou zachován, aby byl vystižen jedinečný charakter originálu, i za cenu výtky, že jsem se snad příliš držel formy, ba někdy i slovosledu proti duchu

češtiny. - Tato omluva nebyla nutná, prozaické přebásnění Láskovo je svěží a zachycuje autorovu i překladatelovu kulturu slova.

K.

POVÍDKY ZE SOBÍHO
KRÁLOVSTVÍ.

Kulturní ohnisko Čs. dálkové školy ve Stuttgartě a v Oslu vydalo půvabnou knížku "Rjuk und seine Renntiere" /Sobi Vikinga Rjúka/. Každý uvítá s láskou tyto kouzelné povídky z norské přírody - jsou psány německy, aby obsáhly širší okruh mladých čtenářů. Autor J. Jemar /pseudonym dr. Jos. Kratochvíla, poslední jeho knížka podepsaná tímto pseudonymem vyšla ještě doma asi v r. 1947 "Kožoušek"/ zavádí mladé čtenáře na evropský sever do sobího království, do země tajemných fjordů a jezer. Čtyři povídky o životě zvířat, čtyři příběhy, které zaujmou nejen svou výraznou vyprávěčskou formou, ale i pravdivým lidským prožitkem. Tematika povídek je značně široká, zavádí mladé čtenáře do dílny řezbáře vikinských člunů, dvě povídky jsou věnována norskému severu a poslední povídka je exultantským výkřikem touhy po svobodě. Doslov ke knize je psán česky a obrazová příloha si všímá života našich dětí při letních školních táborech v Norsku

F. C. Šterba

ACTA VELEHRADENSIA

Velehradské unionistické hnutí dostalo v současné době velkou aktuální váhu především II. Vatikánským koncilem. Smyslem velehradského sjednocujícího díla v intenci sv. Cyrila a Metoděje byla snaha o obnovu rozko-lem rozpojených vazeb duchovní jednoty v rodině Slovanstva. Velehrad vyrostl v organizační středisko velkorysé akce pro šíření zájmu o otázku církevního sjednocení - velkým realizátorem této myšlenky se stal olomoucký arcibiskup dr. Stojan. Bylo to mocné iniciativní hnutí, které půl století před II. Vatikánským koncilem dalo Velehradu prvenství, které nyní nabylo světové aktuality.

Sedm velkých sjednocovacích kongresů na Velehradě /s filialními sjezdy v Praze a Lublani/ soustředilo zájem a spolupráci nejen slovanských, ale i neslovanských odborníků a vyvolalo nemalý ohlas v prostředí pravoslavném. AKTA KONGRESŮ rozesílaná po všech odborných vědeckých střediscích seznamovala vědecký svět s akcí velehradskou, v níž idea cyrilometodějská dosáhla světového formátu. Kongresové porady velehradské, odeslané zástupci všech slovanských národů i theologickými odborníky kultur-

ního světa měly ráz všeslovanských a mezinárodních cyrilometodějských synod /některý kongres shromažďoval až 25 biskupů i se zástupci pravoslavného episkopátu/. Pravoslavný účastník těchto kongresů prohlásil, že cyrilometodějské sjednocovací sjezdy na Velehradě patří mezi nejvýznamnější události církevních i světových dějin.

Institut für ang. Publizistik v Mnichově (Slovanské oddělení), hodlá nyní postupně vydávat Akta těchto kongresů, aby ukázal jejich velkou aktuálnost a zároveň pomohl osvětlit řadu dosud zcela nedořešených problémů /uniaté atd/.

Red.